

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/lodz/konkursy-i-projekty/akcja-zapal-znicz-pamie/107168,Akcja-Zapal-znicz-pamieci-Lodz-i-region-14-pazdziernika-2018-r-godz-1200.html>

23.04.2024, 09:38

Akcja „Zapal znicz pamięci” - Łódź i region, 14 października 2018 r., godz. 12.00

Już po raz dziesiąty zaprosiliśmy do udziału w akcji medialno-edukacyjnej: „Zapal znicz pamięci”. Płomieniami palących się zniczy przypominamy o tysiącach zamordowanych Polaków na obszarach siłą wcielonych do III Rzeszy niemieckiej w roku 1939, w tym powstańców wielkopolskich, śląskich oraz innych twórców II Rzeczypospolitej.

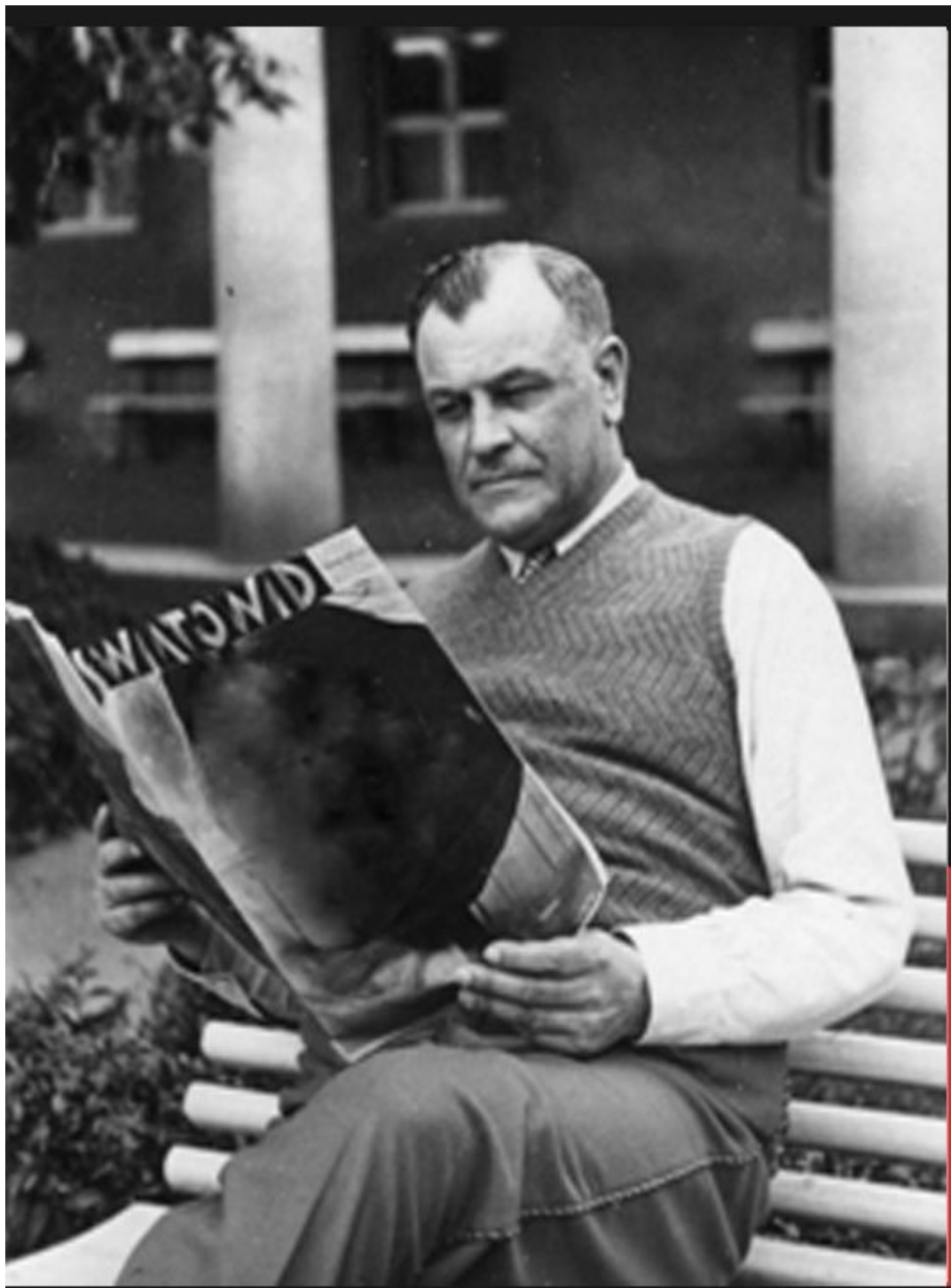
Tylko do końca 1939 r. na terenie Wielkopolski, na Pomorzu, Kujawach, Śląsku i ziemi łódzkiej Niemcy zamordowali około 40 tysięcy przedstawicieli polskich elit.

Celem akcji jest przypomnienie sylwetek osób, które w danym regionie poniosły śmierć z powodu swojej przynależności narodowej oraz aktywności społecznej, a także zwrócenie uwagi na system okupacyjny wprowadzony na terenie ziem wcielonych do III Rzeszy Niemieckiej.

W niedzielę 14 października o godz. 12.00 zapaliliśmy znicze w miejscach egzekucji i niemieckiego terroru.

Przedstawiciele Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi zapalili znicze – tradycyjnie już, jak co roku – na mogile przedstawicieli łódzkiej inteligencji, zamordowanych jesienią 1939 r., znajdującej się na cmentarzu komunalnym na Dołach przy ul. Smutnej w Łodzi.

W tym roku bohaterem, którego postać chcieliśmy przypomnieć na naszym terenie jest **Tomasz Wilkoński (1885-1939)** – działacz gospodarczy, poseł na Sejm II RP, dyrektor łódzkich Zjednoczonych Zakładów Włókienniczych K. Scheiblera i L. Grohmana. Aresztowany 9 listopada 1939 r. przez gestapo został zamordowany podczas egzekucji w podłódzkich lasach. W 2008 r. szczątki Tomasza Wilkońskiego zostały odnalezione podczas prac archeologicznych na terenie dawnego poligonu Brus i zidentyfikowane dzięki obrączce z wygrawerowanym imieniem żony i datą ślubu.

***

Uczestników akcji zapraszamy do nadsyłania fotografii wykonanej w miejscu pamięci na adresy: znicz@radiopoznan.pl oraz znicz@dzieje.pl

Akcja jest wspólnym przedsięwzięciem pionów edukacyjnych IPN z Poznania, Gdańska, Bydgoszczy, Katowic i Łodzi oraz regionalnych rozgłośni radiowych. Partnerem akcji jest Wielkopolskie Muzeum Niepodległości – Oddział: Muzeum Martyrologii Wielkopolan Fort VII.

Partnerem medialnym jest portal: www.dzieje.pl

Akcja odbywa się pod Patronatem Honorowym Marszałka Województwa Wielkopolskiego

***

Biogramy postaci - bohaterów tegorocznej edycji

Franciszek Leon Kręcki (1883-1940)

Działacz społeczno-polityczny, członek Kaszubskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Doktor praw i bankowiec. W czasie I wojny światowej służył w wojsku niemieckim. Po jej zakończeniu brał czynnie udział w działaniach zmierzających do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski, był, m. in. członkiem Podkomisariatu Naczelnej Rady Ludowej na Prusy Królewskie, Warmię i Mazury oraz kierował tajną Organizacją Wojskową Pomorza, której celem było przygotowanie powstania. W 1920 r. witał na dworcu w Gdańsku wojska gen. Józefa Hallera, które przejmowały ziemie Pomorza przyznane Polsce. W dwudziestoleciu międzywojennym był czynnym działaczem licznych organizacji polonijnych na terenie Wolnego Miasta Gdańska, m.in. jednym z pomysłodawców, a potem prezesem gdańskiego oddziału Związku Harcerstwa Polskiego.

Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany 1 września 1939 r. i był przetrzymywany w Victoriaschule, w gdańskim więzieniu oraz obozie przejściowym dla Polaków w Nowym Porcie. W styczniu 1940 r. trafił do niemieckiego, nazistowskiego obozu Zivilgefangenenlager Stutthof, gdzie 11 stycznia tego roku został rozstrzelany wraz z 21 innymi działaczami Polonii Gdańskiej.

Krzysztof Drażba

Leon Prauziński (1895-1940)

Urodził się 15 maja 1895 r. w Poznaniu. Uczęszczał do gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim i Poznaniu. W 1915 r. został powołany do armii niemieckiej. Walczył na froncie zachodnim m. in. pod Verdun. W 1917 r. z powodu odniesionej rany, otrzymał zwolnienie i przeniesiono go do Wielkopolski. Jako członek Polskiej Organizacji Wojskowej Zaboru Pruskiego był czynnie zaangażowany w przygotowania do wybuchu powstania wielkopolskiego. Uczestniczył w walkach w Poznaniu, pod Prezydium Policji oraz w okolicach Mostu Chwaliszewskiego. Walczył także na Froncie Zachodnim i Południowym powstania. W latach 1919-1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Był autorem cyklu 12 obrazów olejnych o tematyce powstania wielkopolskiego. W okresie międzywojennym studiował w Poznaniu i Monachium. Po wybuchu II wojny światowej Niemcy zniszczyli jego obrazy, a on sam 1 listopada 1939 r. został aresztowany przez gestapo. Osadzono go w obozie koncentracyjnym Fort VII w Poznaniu i po wyreżyserowanym procesie skazano na karę śmierci. Wykonano ją jeszcze tego samego dnia, 6 stycznia 1940 r. Jako główny powód oskarżenia Niemcy wskazali jego twórczość artystyczną.

Witold Sobócki

ksiądz Władysław Robota (1872-1939)

W okresie polskiego odrodzenia narodowego na Górnym Śląsku, ten pochodzący spod Prudnika kapłan katolicki włączył się w działalność narodową i społeczną. Obok księdza Emanuela Krzoski oraz Jana i Pawła Brandysów był jednym z bardziej zaangażowanych kapłanów podczas akcji plebiscytowej oraz w okresie powstań śląskich, za co został odznaczony Krzyżem Polonia Restitua, Krzyżem Virtuti Militari, Gwiazdą Śląska i Krzyżem Walecznych. Naraził się wówczas niemieckim bojówkom, a jego propolska postawa nie została mu zapomniana. Ukończył gimnazjum w Gostomi, gdzie się urodził. Podczas studiów teologicznych na Uniwersytecie Wrocławskim związał się z Towarzystwem Akademików Górnoślązaków. W dniu 11 czerwca 1898 przyjął święcenia kapłańskie i został wikarym w Łabędach. W 1902 roku objął probostwo w Gierałtowicach, gdzie wybudował kościół parafialny. Kiedy w 1922 r. utworzona została Administracja Apostolska dla Śląska Polskiego został zamianowany konsultorem, a następnie radcą duchownym, wicedziekanem dekanatu dębieńskiego i sędzią

prosynodalnym. Kiedy wybuchła II wojna światowa, ksiądz Robota, został przez Niemców aresztowany. Początkowo torturowano go w restauracji Szyrmla w Gierałtowicach. Następnie wywieziony został wraz z czternastoma innymi Polakami do Nieborowic pod Pilichowicami, gdzie wszyscy zostali zamordowani 8 września. Jego zwłoki zostały pochowane na pilchowskim cmentarzu. Po wojnie przeprowadzona została ekshumacja i identyfikacja zwłok. Szczątki zostały złożone na cmentarzu parafialnym w Gierałtowicach.

Zbigniew Gołasz

ksiądz Franciszek Szczygłowski (1876-1941)

Urodził się w Radomsku, w 1895 r. wstąpił do Seminarium Duchownego we Włocławku, w którym przyjął święcenia kapłańskie 27 maja 1900 r. Jako kapłan w Służewie i Aleksandrowie Kujawskim poświęcił się pracy oświatowej, narażając się na prześladowania ze strony policji carskiej. W czasach rusyfikacji wychowywał świadomych pochodzenia młodych ludzi, którzy w przyszłości tworzyli fundamenty państwa polskiego. Jak sam twierdził „krzewił wśród wiernych parafian wiarę katolicką i miłość ojczyznę, budząc w nich poczucie odzyskania niepodległości i nauczając języka polskiego i historii”. Z inicjatywy ks. Szczygłowskiego wybudowano budynek, w którym funkcjonowała szkoła. Po zakończeniu I wojny światowej przekazał gimnazjum Towarzystwu Salezjańskiemu. Wraz z wkroczeniem Wojsk Polskich do Aleksandrowa Kujawskiego został mianowany kapelanem. Po wybuchu II wojny światowej ks. Szczygłowski angażował się w pomoc potrzebującym. W 1940 r. został aresztowany przez Niemców. Zmarł po ciężkich torturach w Gnieźnie 27 lipca 1941 r.

Mirosław Sprenger

Tomasz Wilkoński (1885-1939)

Z wykształcenia inżynier agronom. Poseł na sejm, działacz gospodarczy. Z chwilą odzyskania niepodległości zaangażował się w realizację reformy rolnej. Początkowo przewodniczył Państwowemu Bankowi Rolnemu, którego głównym zdaniem było udzielanie kredytów drobnym rolnikom na zakup ziemi i modernizację gospodarstw. Następnie (1920–1921) kierował Głównym Urzędem Ziemskim odpowiedzialnym za parcelację wielkich majątków ziemskich. Działał w wielu organizacjach gospodarczych. Propagował spółdzielczość w postaci kółek rolniczych oraz rozwój edukacji na wsi. W 1922 r. z listy PSL „Piast” został wybrany posłem na Sejm RP I kadencji. Z nieznanymi dziś przyczynami mandat złożył po dwóch latach. W 1934 r. został mianowany dyrektorem administracyjnym łódzkich Zjednoczonych Zakładów Włókienniczych K. Scheiblera i L. Grohmana, największym przedsiębiorstwie włókienniczym w Polsce. Za zasługi w pracy społecznej wśród łódzkich robotników został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. 9 listopada 1939 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony w obozie przejściowym w Radogoszczy. Kilkanaście dni później zamordowany podczas egzekucji w lasach w pobliżu Łodzi. W 2008 r. podczas prac archeologicznych na terenie byłego poligonu w Brusie k. Łodzi odkryto szczątki mężczyzny, a wśród nich Tomasza Wilkońskiego zidentyfikowanego dzięki zachowanej przy nim obrączce z wygrawerowanym imieniem żony oraz datą ślubu.

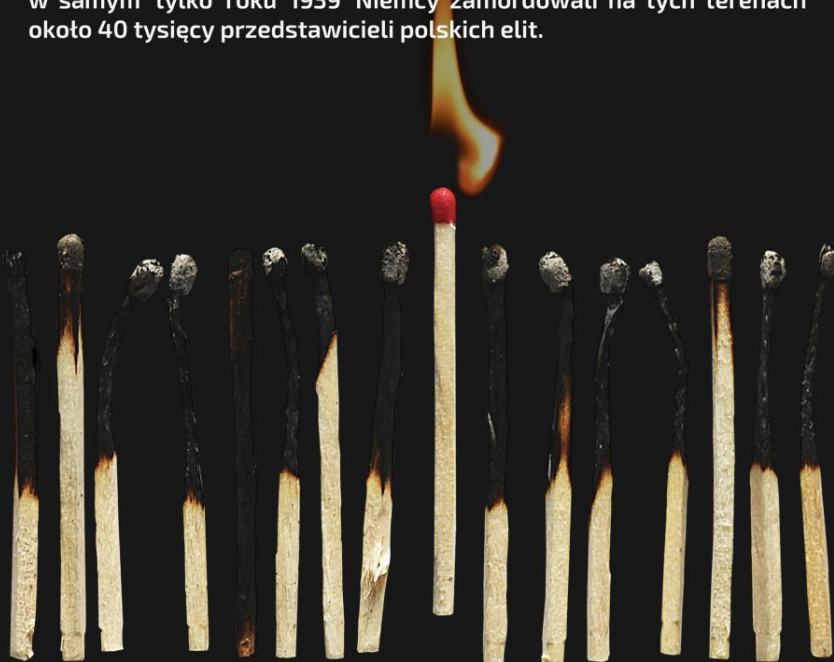
Magdalena Zapolska-Downar

X akcja medialno-edukacyjna - 14.10.2018

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Zachęcamy do zapalenia zniczy pamięci w południe 14 października 2018 r. w miejscach egzekucji i terroru Niemców na ziemiach wcielonych podczas wojny do III Rzeszy.

W bieżącym roku w sposób szczególny chcemy upamiętnić powstańców wielkopolskich, śląskich oraz wszystkich twórców II Rzeczypospolitej zamordowanych na początku okupacji niemieckiej na terenach wcielonych do Rzeszy, tj. w Wielkopolsce, na Pomorzu, Kujawach, Śląsku i ziemi łódzkiej. Pamiętamy, że w samym tylko roku 1939 Niemcy zamordowali na tych terenach około 40 tysięcy przedstawicieli polskich elit.

Zachęcamy do przestania zdjęć na adres: znicz@dzieje.pl oraz znicz@radiopoznan.pl

Organizatorzy:

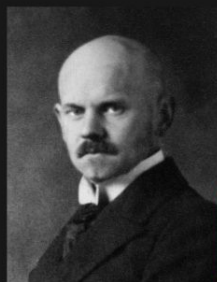
Partner: Patronat honorowy: Patronat medialny:

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Leon Prauziński
(1895–1940)

Urodził się 15 maja 1895 r. w Poznaniu. Uczęszczał do gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim i Poznaniu. W 1915 r. został powołany do armii niemieckiej. Walczył na froncie zachodnim, m. in. pod Verdun. W 1917 r. z powodu odniesionej rany, otrzymał zwolnienie i przeniesiono go do Wielkopolski. Jako członek Polskiej Organizacji Wojskowej Zaboru Pruskiego był czynnie zaangażowany w przygotowania do wybuchu powstania wielkopolskiego. Uczestniczył w walkach w Poznaniu, pod Prezydium Policji oraz w okolicach Mostu Chwaliszewskiego. Walczył także na Froncie Zachodnim i Południowym powstania. W latach 1919–1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Był autorem cyklu 12 obrazów olejnych o tematyce powstania wielkopolskiego. W okresie międzywojennym studiował w Poznaniu i Monachium. Po wybuchu II wojny światowej Niemcy zniszczyli jego obrazy, a on sam 1 listopada 1939 r. został aresztowany przez gestapo. Osadzono go w obozie koncentracyjnym Fort VII w Poznaniu i po wyreżyserowanym procesie skazano na karę śmierci. Wykonano ją jeszcze tego samego dnia, 6 stycznia 1940 r. Jako główny powód oskarżenia Niemcy wskazywali jego twórczość artystyczną.

Franciszek Leon Kręcki
(1883–1940)

Działacz społeczno-polityczny, członek Kaszubskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Doktor praw i bankowiec. W czasie I wojny światowej służył w wojsku niemieckim. Po jej zakończeniu brał czynny udział w działaniach zmierzających do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski, był, m. in. członkiem Podkomisariatu Naczelnej Rady Ludowej na Prusy Królewskie, Warmię i Mazury oraz kierował tajną Organizacją Wojskową Pomorza, której celem było przygotowanie powstania. W 1920 r. witał na dworcu w Gdańsku wojska gen. Józefa Hallera, które przejmowały ziemię Pomorza przyznane Polsce.

W dwudziestoleciu międzywojennym był działaczem licznych organizacji polonijnych na terenie Wolnego Miasta Gdańska, m. in. jednym z pomysłodawców, a potem prezesem gdańskiego oddziału Związku Harcerstwa Polskiego.

1 września 1939 r. został aresztowany i był przetrzymywany w Victoriaschule, w gdańskim więzieniu oraz obozie przejściowym dla Polaków w Nowym Porcie. W styczniu 1940 r. został osadzony w niemieckim obozie Zivlgefangerenlager Stutthof, gdzie 11 stycznia tego roku został rozstrzelany wraz z 21 Polakami z Wolnego Miasta Gdańska.

zdjęcie ze zbioru ks. Jarostawa Wąsowicza

ksiądz Franciszek Szczygłowski
(1876–1941)

Urodził się w Radomsku, w 1895 r. wstąpił do Seminarium Duchownego we Włocławku, w którym przyjął święcenia kapłańskie 27 maja 1900 r. Jako kapłan w Służewie i Aleksandrowie Kujawskim poświęcił się pracy oświatowej, narażając się na prześladowania ze strony policji carskiej. W czasach rusyfikacji wychowywał świadomych pochodzenia młodych ludzi, którzy w przyszłości tworzyli fundamenty państwa polskiego. Jak sam twierdził „krzewił wśród wiernych parafian wiarę katolicką i miłość ojczyzny, budząc w nich poczucie odzyskania niepodległości i nauczając języka polskiego i historii”. Z inicjatywy ks. Szczygłowskiego wybudowano budynek, w którym funkcjonowała szkoła. Po zakończeniu I wojny światowej przekazał gimnazjum Towarzystwu Salezjańskiemu. Wraz z wkroczeniem Wojsk Polskich do Aleksandrowa Kujawskiego został mianowany kapłanem. Po wybuchu II wojny światowej ks. Szczygłowski angażował się w pomoc potrzebującym. W 1940 r. został aresztowany przez Niemców. Zmarł po ciężkich torturach w Gnieźnie 27 lipca 1941 r.

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Tomasz Wilkoński
(1885–1939)

Z wykształcenia inżynier agronom. Poset na sejm, działacz gospodarczy. Z chwilą odzyskania niepodległości zaangażował się w realizację reformy rolnej. Początkowo przewodniczył Państwowemu Bankowi Rolnemu, którego głównym zdaniem było udzielanie kredytów drobnym rolnikom na zakup ziemi i modernizację gospodarstw. Następnie (1920–1921) kierował Głównym Urzędem Ziemskim odpowiedzialnym za parcelację wielkich majątków ziemskich. Działal w wielu organizacjach gospodarczych. Propagował spółdzielczość w postaci kółek rolniczych oraz rozwój edukacji na wsi. W 1922 r. z listy PSL „Piast” został wybrany posłem na Sejm RP I kadencji. Z nieznanego dziś przyczyn mandat złożył po dwóch latach. W 1934 r. został mianowany dyrektorem administracyjnym łódzkich Zjednoczonych Zakładów Włókienniczych K. Scheiblera i L. Grohmana, największym przedsiębiorstwie włókienniczym w Polsce. Za zasługi w pracy społecznej wśród łódzkich robotników został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. 9 listopada 1939 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony w obozie przejściowym w Radogoszczy. Kilkanaście dni później zamordowany podczas egzekucji w lasach w pobliżu Łodzi. W 2008 r. podczas prac archeologicznych na terenie byłego poligonu w Brusie k. Łodzi odkryto szczątki mężczyzn, a wśród nich Tomasza Wilkońskiego zidentyfikowanego dzięki zachowanej przy nim obrączce z wygrawerowanym imieniem żony oraz datą ślubu.

**ksiądz Władysław
Robota**
(1872–1939)

W okresie polskiego odrodzenia narodowego na Górnym Śląsku, ten pochodzący spod Prudnika kapłan katolicki włączył się w działalność narodową i społeczną. Obok księdza Emanuela Krzoski oraz Jana i Pawła Brandysów był jednym z bardziej zaangażowanych kapłanów podczas akcji plebiscytowej oraz w okresie powstań śląskich, za co został odznaczony Krzyżem Polonia Restitua, Krzyżem Virtuti Militari, Gwiazdą Śląska i Krzyżem Walecznych. Naraził się wówczas niemieckim bojówkom, a jego propolska postawa nie została mu zapomniana.

Ukończył gimnazjum w Gostomi, gdzie się urodził. Podczas studiów teologicznych na Uniwersytecie Wrocławskim związał się z Towarzystwem Akademików Górnoślązaków. W dniu 11 czerwca 1898 przyjął święcenia kapłańskie i został wikarym w Łabędach. W 1902 roku objął probostwo w Gieraltowicach, gdzie wybudował kościół parafialny. Kiedy w 1922 r. utworzona została Administracja Apostolska dla Śląska Polskiego został zamianowany konsultorem, a następnie radcą duchownym, wicedziekanem dekanatu debieńskiego i sędzią prosynodalnym.

Kiedy wybuchła II wojna światowa, ksiądz Robota, został przez Niemców aresztowany. Początkowo torturowano go w restauracji Szyrmla w Gieraltowicach. Następnie wywieziony został wraz z czterema innymi Polakami do Nieborowic pod Pilichowicami, gdzie wszyscy zostali zamordowani 8 września. Jego zwłoki zostały pochowane na pilchowickim cmentarzu. Po wojnie przeprowadzona została ekshumacja i identyfikacja zwłok. Szczątki zostały złożone na cmentarzu parafialnym w Gieraltowicach.

Akcja „Zapal znicz pamięci” jest wspólnym przedsięwzięciem pionów edukacyjnych IPN oraz regionalnych rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu, Bydgoszczy, Łodzi, Katowicach i Gdańsku.

Opcje strony